

Judyta PRUGAR*

MIKROTOPONIMIA I OJKONIMIA GMINY UNIEJÓW

WSTĘP

Toponimia jest to nauka badająca geograficzne nazwy miejsc. Zalicza się do nich nazwy miejscowe, terenowe, górskie, wodne oraz nazewnictwo miejskie. W poniższym artykule zanalizowano 350 nazw obiektów położonych w gminie Uniejów. Materiał zebrany został na przełomie lat 2009/2010 w wyniku analizy dokumentów pisanych oraz eksploracji terenowej. Część nazw omówionych poniżej, choć nie utrwalona na żadnych mapach lub planach gminy, jest często używana w swobodnej mowie. Zdarza się, że nazwy odnoszą się do terenu, na którym nie ma już obiektów, które użyczyły swojego miana, lub do przestrzeni, które całkowicie zniknęły na skutek przemian dziejowych. Eksploracja terenowa dostarczyła jednocześnie w miarę prawdziwych wskazówek interpretacyjnych. W każdej wsi przeprowadzono wywiad z informatorami, starając się na rozmówców dobierać autochtonów, a tam gdzie ich nie było – ludzi zasiedziały i dobrze znających teren. Opracowanie to zawiera omówienie nazw miejscowych (nazwy miast, wsi, przysiółków) i terenowych (tzn. określenia wszystkich obiektów niezamieszkałych, to jest: 1) nazwy obiektów lądowych – pól, łąk, lasów itd., 2) nazwy obiektów wodnych – jezior, rzek, stawów, bagien itd.). Nazwy terenowe mają zasięg funkcyjnego użycia (obiegu) ograniczony najczęściej do wiejskich mikrowspólnot komunikatywnych, w których są tworzone i pokoleniowo przekazywane lub uzupełniane. Służą ludziom jako orientacyjne wyznaczniki naturalnego rozczłonkowania rzeczywistości terenowej¹. Celem artykułu jest jak najpełniejsze współczesne przedstawienie nazewnictwa badanego terenu.

---

* Judyta Prugar, mgr, absolwentka filologii polskiej Uniwersytetu Łódzkiego. Miejsce pracy: Starostwo Powiatowe w Poddębicach, Wydział Geodezji, Kartografii i Gospodarki Nieruchomościami, 99-200 Poddębice, ul. Łęczyska 16.

¹ R. Mrózek, *Nazwy terenowe*, [w:] *Polskie nazwy własne. Encyklopedia*, red. E. Rzetelska-Feleszko, Warszawa–Kraków 1998, s. 231–232.

Czym jest nazwa własna?

Artykuł zawiera omówienie nazw własnych, czyli jednostek językowych, różnie definiowanych przez onomastów². *Nomina propria* odnoszą się tylko do jednego desygnatu, a ich funkcją jest wskazywanie. I tym różnią się one od wyrazów pospolitych, które są językowymi znakami określonych pojęć, całej klasy desygnatów, a ich funkcją jest oznaczanie i nazywanie obiektów. Idąc za Górnowiczem, możemy powiedzieć, że „nazwy własne (*nomina propria*) są to określenia o referencji jednostkowej i strukturze bez znaczenia słownikowego, charakteryzujące się entropią informacyjną i niekiedy swoistą formą gramatyczną”³. Zofia Kaleta dodaje do tego, że „Pomiędzy nazwą własną a obiektem indywidualnym przez nią nazwanym istnieje związek bezpośredni (nie przez treść językową)”⁴.

Onomastą, który starał się wyznaczyć kryteria uznawania czegoś za nazwę własną, był Marian Kucala. Pisał on, że do kategorii *nominarium propriorum* można zaliczyć:

- nazwy mające formę różną od formy żywej;
- nazwy odnoszące się tylko do wybranych obiektów (choć mogłyby się odnosić również do innych);
- nazwy wybrane spośród określeń obocznych, jako wyłączone dla danych obiektów;
- nazwy wprowadzone lub zatwierdzone urzędowo⁵.

Można pokazać to na następującym przykładzie: nazwa łąki położonej pod górą – *Pod Górą* – jest nazwą własną, jeżeli pod górą jest więcej łąk, ale tylko jedna jest tak nazywana, jeśli natomiast wszystkie te łąki są określane *pod górą*, nie jest to nazwa własna.

W tym miejscu wypada wymienić jeszcze inne kryterium uznawania danego określenia za *nomen proprium*, które nazwać można kryterium społecznym, a bierze ono pod uwagę liczbę osób tak nazywających dany obiekt. Uznanie danej nazwy za nazwę własną jest zależne od liczby osób używających jej, od jej społecznego rozpowszechnienia. Kryterium takie wysunął Władysław Lubaś. Píše on: „Tak więc przy zaliczaniu danego określenia terenowego do nazw należy się kierować tym, czy jest ono przynajmniej u kilkunastu mieszkańców wsi znane. To jest sprawdzian społecznej funkcji tego określenia, a więc funkcji toponomastycznej”⁶.

Ponieważ trudno zakreślić dokładne granice pomiędzy *nomen proprium* a *nomen appellativum* (czyli nazwą pospolitą), w artykule znajdują się zarówno jednostki, które są już nazwami własnymi, jak i te, które są dopiero w trakcie procesu konstytuowania się. Tak więc obecne są tu m.in. formacje w postaci zestawień z wyrażeniami przyimkowymi, jak i jednostki o strukturze samych wyrażen przyimkowych.

² Onomasta jest to językoznawca badający nazwy geograficzne i osobowe.

³ H. Górnowicz, *Wstęp do onomastyki*, Gdańsk 1988, s. 10–13.

⁴ Zob. Z. Kaleta, *Teoria nazw własnych*, [w:] E. Rzetelska-Feleszko, *Polskie nazwy własne*, Warszawa 1998.

⁵ M. Kucala, *Co już jest, a co jeszcze nie jest nazwą własną*, *Onomastica* 1959, XII.

⁶ W. Lubaś, *Nazwy terenowe powiatów jasielskiego i krośnieńskiego*, cz. I, *Onomastica* 1963, VIII, s. 195–236.

Układ materiału i budowa hasła

Zgromadzony materiał podzielony został na kilka grup. Jako pierwsze omawiane są (w układzie alfabetycznym) nazwy miejscowe⁷ (ojkonimy). Kolejną grupą są mikrotoponimy⁸, które z kolei podzielone zostały na lądowe i wodne. W obrębie nazw lądowych wydzielone są: określenia pól, łąk, lasów, innych obiektów lądowych, a spośród nazw wodnych: nazwy rzek, stawów, jezior, części jezior, kanałów. Nazwy zostały zebrane w sposób omówiony we wstępie pracy.

Każda nazwa została opracowana w formie odrębnego artykułu hasłowego, w którym poszczególne informacje ułożone są według określonego schematu:

1. Hasło stanowi pierwszy zapis nazwy, we współczesnej postaci, w formie literackiej. Jeśli nazwa nie ma odpowiednika w polszczyźnie literackiej, wtedy hasłem jest jej domniemany literacki wariant (np. Foślandy). Większość nazw przekazywana była drogą ustną, dlatego czasem trudno stwierdzić, czy jest to twór dwuelementowy (zestawienie) czy jednoelementowy (złożenie, zrost). Jeśli nazwa ma określenie oboczne pochodne od tej samej podstawy, umieszcza się je i przedstawia w tym samym artykule hasłowym (np. Malcew, Malczew).

2. Następnie w hasle podany jest charakter obiektu (wieś, część wsi, łąka, pole, las, staw, jezioro, rzeka itp.) oraz jego przynależność do poszczególnej wsi.

3. W dalszej kolejności pojawia się kwalifikator semantyczny oraz wyraz podstawowy, od którego nazwa pochodzi.

Po zaprezentowaniu materiału następuje jego dokładne omówienie. W tym fragmencie wymienia się nazwy z części słownikowej. Artykuł podsumowują zamieszczone na końcu wnioski.

Wykaz kwalifikatorów

ap. – apelatyw*	metaf. – metaforyczna
czas. – czasownik	n. – nazwa
czł. – człon	nazw. – nazwisko
dzierż. – dzierżawcza	niem. – niemieckie
form. – formant**	przym. – przymiotnik
hist. – historyczne	rod. – rodowe
im. – imię	służ. – służebne
kult. – kulturowa	spadk. – spadkowe
liczeb. – liczebnik	tkan. – tkanina
lok. – lokalizująca	top. – topograficzna

* Nazwa pospolita

** Element różniący wyraz pochodny od wyrazu podstawowego

⁷ Termin „nazwa miejscowa” w różnych pracach onomastycznych definiowany jest wielorako. W mojej pracy używam tego terminu jako nazwy terenowej tylko miasta, wsi lub przysiółka (zob. *Encyklopedia języka polskiego*, red. S. Urbańczyk, Wrocław 1991, s. 216).

⁸ Termin „mikrotoponimy” jest tu stosowany do nazw pól, łąk, niw, lasów, niewielkich wzniesień i strug, wszelkich obiektów małych, też uronimy (zob. E. Jakus-Borkowa, *Nazewnictwo polskie*, Opole 1987, s. 91).

SŁOWNIK

Wykaz ojkonimów

- Aleksandrów** – część miasta Uniejów, n. dzierz. od im. *Aleksander*;
- Aleksandrówek** – część miasta Uniejów, n. dzierz. od im. *Aleksander*;
- Biała Górka** – część wsi Góry, n. top. z czł. I od przym. *biały* i czł. II od ap. *górką*;
- Bidaszew** – część wsi Spycimierz Kolonia, Skotniki, n. metaf. od ap. *bieda*;
- Błota** – część wsi Spycimierz, n. top. od ap. *bloto*;
- Bogumiłki** – część miasta Uniejów, n. dzierz. od im. *Bogumił*;
- Boża Męka** – część wsi Lekaszyn, n. metaf. z czł. I od przym. *boży* i czł. II od ap. *męka*;
- Brzeziny** – wieś, n. top. od ap. *brzezina* ‘brzozy w lesie’;
- Brzeziny Kolonia** – przysiółek wsi Brzeziny, n. lok. czł. I od ap. *brzezina* i czł. II od ap. *kolonia*⁹ ‘odrębna część wsi o rozproszonej budowie’;
- Brzozówka** – wieś, n. top. od ap. *Brzoza*;
- Budy Uniejowskie** – część miasta Uniejów, n. kult.-dzierz. z czł. I od ap. *buda* ‘hałda, wyrzuczenie’ i czł. II od n. miasta *Uniejów*;
- Czekaj** – wieś, n. kult. od czas. *czekać*, ‘stała tu kiedyś karczma, w której przejezdni „przeczekiwali” noc’;
- Czepów** – wieś, n. kult. od czas. *czepiać*;
- Czepów Dolny** – część wsi Czepów, n. lok.-kult. z czł. I od n. wsi *Czepów* i czł. II od przym. *dolny*;
- Czepów Górny** – część wsi Czepów, n. lok.-kult. z czł. I od n. wsi *Czepów* i czł. II od przym. *górnny*;
- Czepów Średni** – część wsi Czepów, n. lok.-kult. z czł. I od n. wsi *Czepów* i czł. II od przym. *średni*;
- Człopki** – część wsi Człopy, n. dzierz. od n. wsi *Człopy*;
- Człopy** – wieś, n. kult. od ap. *szłop* ‘dawniej pułapka, rodzaj płotu do łowienia ryb’;
- Dąbrowa** – wieś, n. top. od ap. *dąbrowa* ‘las dębowy’;
- Felicjanów** – wieś, n. dzierz. od im. *Felicjan*;
- Gajówka** – część wsi Orzeszków, n. kult. od ap. *gajówka* ‘budynek, w którym mieszka gajowy’;
- Gąsior** – część wsi Hipolitów, n. top. od ap. *gąsior* ‘samiec gęsi’;
- Gorzew** – część wsi Hipolitów, n. dzierz. od im. *Gorzysław*;
- Góra** – część wsi Wilamów, n. top. od ap. *góra*;
- Góry** – wieś, n. top. od ap. *góra*;
- Grabowa** – część wsi Góry, n. top. od nazw. *Grabowski*;

⁹ Kolonie to „najmłodszy” typ osad. Kolonie są zwykle odrębnymi częściami wsi, nieco większymi od przysiółków, o rozproszonej zabudowie. Por. E. Rzetelska-Feleszko, *Nazwy miejscowe*, [w:] *Polskie nazwy własne. Encyklopedia*, red. taż, s. 192.

- Grodzisko** – część wsi Wilamów, n. kult. od ap. *gród*;
- Hipolitów** – wieś, n. dzierz. od im. *Hipolit*;
- Jaszczurów** – część wsi Czepów, n. dzierz. od nazw. *Jaszczura*;
- Kaczka** – część wsi Spycimierz Kolonia, n. top. od ap. *kaczka*;
- Kalinówka** – część wsi Stanisławów, n. top. od ap. *kalina*;
- Kamieniolomy** – część wsi Roźniatów, n. top. od ap. *kamieniolomy*;
- Kamienna** – część wsi Roźniatów, n. top. od przym. *kamienny*;
- Kasztelania** – część wsi Spycimierz, n. kult.-dzierz. od ap. *kasztelan* ‘hist. – urzędnik książy za Piastów’;
- Kasztelanka** – część wsi Spycimierz, n. kult.-dzierz. od ap. *kasztelan*;
- Kolonia pod Lasem** – część wsi Spycimierz Kolonia, n. lok. z czł. I od ap. *kolonia* ‘odrębna część wsi o rozproszonej budowie’ i czł. II od ap. *las*;
- Kolonia Skotnicka** – część wsi Skotniki, n. lok. z czł. I od ap. *kolonia* i czł. II od n. wsi *Skotniki*;
- Kolonia Wilamów** – część wsi Wilamów, n. lok. z czł. I od ap. *kolonia* i czł. II od n. wsi *Wilamów*;
- Kolonia za SKRem** – część wsi Wielenin Kolonia, n. lok.-kult. z czł. I od ap. *kolonia* i czł. II od skrótu *SKR* oznaczającego Spółdzielnię Kółek Rolniczych;
- Komorniki** – część wsi Orzeszków, n. kult. od ap. *komornik* ‘hist. – chłop bezrolny, mieszkający w cudzym godpodarstwie’;
- Kościelnica** – część miasta Uniejów, n. kult. od przym. *kościelny*;
- Kozanki Wielkie** – wieś, n. top. z czł. I od ap. *koza* i czł. II od przym. *wielki*;
- Kozia Nózka** – część wsi Roźniatów, n. metaf. z czł. I od ap. *koza* i czł. II od ap. *nózka*;
- Ksawercin** – część wsi Spycimierz, n. dzierz. z form. -in - od im. *Ksawerek*;
- Kuczki** – wieś, n. metaf. od ap. *kucki* ‘przysiad na zgiętych kolanach’;
- Kuczowski Przewóz** – część wsi Kuczki, n. dzierz.-kult. z czł. I od n. wsi *Kuczki* i czł. II od ap. *przewóz*;
- Lekaszyn** – wieś, n. niejasna;
- Lubieżnia** – część wsi Kuczki, n. metaf. od przym. *lubieżny* ‘zmysłowy, rozpustny, sprośny’;
- Ładawy** – część wsi Hipolitów, n. niejasna;
- Łęg Baliński** – wieś, n. lok.-dzierz. z czł. I od ap. *łęg* ‘łąka wśród pól’ i czł. II od n. wsi *Balin*;
- Łęg Kościelny** – część miasta Uniejów, n. lok.-dzierz. z czł. I od ap. *łęg* i czł. II od przym. *kościelny*;
- Majorka** – część wsi Spycimierz Kolonia, n. przeniesiona od n. wyspy *Majorka*;
- Malcew/Malczew** – nieistniejąca już osada, obecnie należąca do wsi Spycimierz, n. rod. od nazw. *Małek*, *Malecz*;
- Mała Wieś** – część wsi Orzeszków, n. top. z czł. I od przym. *mały* i czł. II od ap. *wieś*;
- Mały Orzeszków** – część wsi Orzeszków, n. top. od n. wsi *Orzeszków*;
- Młynówka** – część wsi Kuczki, n. kult. od ap. *młyn*;

- Morgi** – część wsi Spycimierz Kolonia, n. kult. od ap. *morga* ‘miara powierzchniowa gruntu’;
- Myszki** – część wsi Góry, n. rod. od im. *Myszko*, *Mysz* = *Michał*;
- Nowa Wieś** – część wsi Felicjanów, n. kult. z czł. I od przym. *nowy* i czł. II od ap. *wieś*;
- Ogrody** – część wsi Ostrowsko, n. kult. od ap. *ogród*;
- Orzeszków Kolonia** – wieś, n. lok. z czł. I od n. wsi *Orzeszków* i czł. II od ap. *kolonia*;
- Orzeszków** – wieś, n. dzierz. od nazw. *Orzeszek*, *Orzeszko*;
- Osina** – część wsi Brzozówka, n. top. od ap. *osina* ‘zagajnik, zarośla osiki’;
- Ostrowsko** – wieś, n. top. od ap. *ostrów* ‘kawałek pola położony pomiędzy łąkami a rowami’;
- Papiernia** – część miasta Uniejów, n. kult. od ap. *papiernia* ‘fabryka papieru’;
- Parcel** – część wsi Wielenin Kolonia, n. kult. od ap. *parcelacja* ‘dzielenie większych obszarów ziemi lub lasów na mniejsze części’;
- Pęgów** – wieś, n. niejasna;
- Pęgów Gąsior** – część wsi Pęgów, n. lok.-kult. z czł. I od n. wsi *Pęgów* i czł. II od ap. *gąsior*;
- Pęgów Ładawy** – część wsi Pęgów, n. lok.-kult. z czł. I od n. wsi *Pęgów* i czł. II o pochodzeniu niejasnym;
- Pęgów Wielki** – część wsi Pęgów, n. lok.-kult. z czł. I od n. wsi *Pęgów* i czł. II od przym. *wielki*;
- Pęgówek** – część wsi Pęgów, n. dzierz. od n. wsi *Pęgów*;
- Piachy** – część wsi Ostrowsko, n. top. od ap. *piach*;
- Pinki** – część wsi Roźniatów i Wielenin Kolonia, n. kult. od ap. *pinka* ‘pozostałość po ściętym drzewie’;
- Podgrodzisko** – część wsi Wilamów, n. lok.-kult. od ap. *gród*;
- Podleśna** – część wsi Roźniatów, n. lok. od ap. *las*;
- Poręby** – część wsi Brzozówka, n. kult. od ap. *poręba* ‘obszar w lesie, z którego wyrąbano drzewa’;
- Posada** – część wsi Wielenin Kolonia, n. kult. od czas. *posadzić* ‘oddać komuś ziemię na własność’;
- Przewóz** – część wsi Góry, n. kult. od czas. *przewozić* ‘było to miejsce przeprawy towarów przez rzekę’;
- Psiarki** – część wsi Człopy, n. top. od ap. *pies*;
- Rosyjka** – część wsi Wielenin Kolonia, n. przeniesiona od ap. *Rosja*;
- Roźniatów** – wieś, n. dzierz. od im. *Roźniat*;
- Roźniatów Kolonia** – wieś, n. lok. z czł. I od n. wsi *Roźniatów* i czł. II od ap. *kolonia*;
- Rudunki** – część wsi Felicjanów i Wielenin Kolonia, n. kult. od ap. *rudunek* ‘ziemia po wyciętym lesie’;
- Sachalina** – część wsi Roźniatów, n. może pochodzić od n. wyspy u wybrzeży Rosji „Sachalin”;
- Skotniki** – wieś, n. kult. od ap. *skotnik* ‘pasterz bydła’;

- Skotnikówka** – część wsi Skotniki, n. dzierz. od n. wsi *Skotniki*;
- Sołtyska** – część wsi Brzozówka, n. dzierz. od ap. *sołtys*;
- Sowiniec** – część wsi Góry, n. top. od ap. *sowa*;
- Spycimierz** – wieś, n. dzierz. od im. *Spycimir*;
- Spycimierz Kolonia** – wieś, n. dzierz.-kult. z czł. I od im. *Spycimir* i czł. II od ap. *kolonia*;
- Stanisławów** – wieś, n. dzierz. od im. *Stanisław*;
- Szwecja** – inna nazwa wsi Spycimierz, n. przeniesiona z nazwy państwa *Szwecja*;
- Ubysław** – część wsi Wola Przedmiejska, n. dzierz. od im. *Ubysław*;
- Uniejów** – miasto, n. dzierz. od im. *Uniej*;
- Wiatraki** – część miasta Uniejów, n. kult. od ap. *wiatraki*;
- Wielenin** – wieś, n. niejasna;
- Wielenin Kolonia** – wieś, n. lok.-kult. z czł. I od n. wsi *Wielenin* i czł. II od ap. *kolonia*;
- Wielenin Kolonia przy Szosie** – n. lok.-kult. z czł. I od n. wsi *Wielenin*, czł. II od ap. *kolonia* i czł. II od ap. *szosa*;
- Wieścice** – wieś, n. metaf. od czas. *wieść się* ‘powodzić się, szczęścić się’;
- Więzowiec** – część wsi Spycimierz, n. top. od ap. *wiąz*;
- Wilamów** – wieś, n. dzierz. od im. *Wilam* ‘niem. Wilhelm’¹⁰;
- Wilamówka/Wilamówek** – część wsi Wilamów, n. dzierz. od n. wsi *Wilamów*;
- Wola Przedmiejska** – wieś, n. lok.-kult. z czł. I od ap. *wola* i czł. II od przym. *miejski*;
- Wolica** – osada nieistniejąca, n. kult. od ap. *wola*;
- Wrzeście** – część wsi Kuczki, n. top. od ap. *wrzos*;
- Wyspy** – część wsi Ostrowsko i Wilamów, n. top. od ap. *wyspa*;
- Zaborów** – wieś, n. dzierz. od im. *Zabor*;
- Zagonki** – część wsi Ostrowsko, n. kult. od ap. *zagon* ‘długi i wąski pas ziemi’;
- Zieleń** – wieś, n. top. od przym. *zielony*;
- Żabieniec** – część wsi Roźniatów, n. kult. od ap. *Żabieniec*, rodzaj rośliny.

Wykaz mikrotoponimów

1. Obiekty lądowe

- Akacyjki** – las we wsi Stanisławów, n. top. od ap. *akacje*;
- Andrzejczakowe** – łąka we wsi Brzozówka, n. dzierz. od nazw. *Andrzejczak*;
- Autostrada** – droga szybkiego ruchu we wsi Roźniatów Kolonia, n. kult. od ap. *autostrada*;
- Bekinek** – pole we wsi Lekaszyn, n. niejasna;
- Błota** – łąka we wsi Spycimierz, n. top. od ap. *bloto*;
- Borek** – las we wsiach: Brzozówka, Góry, Lekaszyn, Ostrowsko, Wilamów, n. top. od ap. *borek* ‘mały lub młody las iglasty’;
- Borowskie** – łąka we wsi Lekaszyn, n. dzierz. od nazw. *Borowski*;

¹⁰ *Uniejowskie Strony*, red. J. Szymczak, Łódź–Uniejów 2008, s.155.

- Bory** – las w mieście Uniejów, n. top. od ap. *bór* ‘duży, gęsty las’;
- Braterski** – las we wsi Roźniatów, n. dzierż. od przym. *braterski*;
- Brzezina** – las we wsi Brzozówka, n. top. od ap. *brzezina* ‘brzozy w lesie’;
- Brzozowskie** – pole we wsi Lekaszyn, n. dzierż. od n. wsi *Brzozówka*;
- Brzózki** – las we wsi Brzozówka, n. top. od ap. *brzoza*;
- Budyśtyk** – pole we wsiach Brzeziny i Spycimierz, n. niejasna;
- Busz** – las we wsi Felicjanów, n. top. od ap. *busz*;
- Colśtok/Colsztok** – pole we wsi Brzeziny, n. niejasna;
- Czarny Las** – las we wsiach Kuczki i Spycimierz, n. top. z czł. I od przym. *czarny* i czł. II od ap. *las*;
- Czepowski** – las we wsi Czepów, n. lok. od n. wsi *Czepów*;
- Do Kamieni** – pole we wsi Dąbrowa, n. lok. od ap. *kamienie*;
- Do Rzeki** – pole we wsi Kuczki, n. lok. od ap. *rzeka*;
- Do Ścieżki** – pole we wsi Dąbrowa, n. lok. od ap. *ścieżka*;
- Dolne Pole** – pole we wsi Hipolitów, n. lok. z czł. I od przym. *dolny* i czł. II od ap. *pole*;
- Domańskie** – łąka we wsi Roźniatów, n. lok. od n. wsi *Domanin*;
- Duży Las** – las we wsi Wielenin Kolonia, n. top. z czł. I od przym. *duży* i czł. II od ap. *las*;
- Duży Lasek** – las we wsi Czepów, n. top. z czł. I od przym. *duży* i czł. II z form. -ek od ap. *las*;
- Działek pod Borem** – pole we wsi Dąbrowa, n. lok.-kult. z czł. I od ap. *działka* ‘grunt przeznaczony pod uprawę’ i czł. II od ap. *bór*;
- Działek przy Gruszcze** – pole we wsi Dąbrowa, n. lok.-kult. z czł. I od ap. *działka* i czł. II od ap. *gruszka*;
- Działki** – pole we wsi Kuczki, n. kult. od ap. *działka*;
- Dziewiątki** – pole we wsi Lekaszyn, n. kult. od liczeb. *dziewięć*¹¹;
- Dziury** – pole we wsi Wieścice, n. top. od ap. *dziura*;
- Dziwka** – las we wsi Brzozówka, n. metaf. od ap. *dziwka*;
- Foślandy** – pole we wsi Brzeziny, n. niejasna;
- Gadzinowski Borek** – las we wsi Wilamów, n. dzierż. z czł. I od nazw. *Gadzinowski* i czł. II od ap. *borek*;
- Gaik** – las we wsi Stanisławów, n. top. od ap. *gaj*;
- Galochowe** – pole we wsi Orzeszków, n. dzierż. od nazw. *Galoch*;
- Getto** – pole we wsi Wilamów, n. przeniesiona od ap. *getto*;
- Golaźnia** – pole we wsi Góry, n. niejasna;
- Góra** – łąka we wsi Spycimierz, n. top. od ap. *Góra*;
- Góra Borowska** – pole we wsi Lekaszyn, n. dzierż. z czł. I od ap. *góra* i czł. II od nazw. *Borowski*;

¹¹ Nazwa *dziewiątki* wiąże się z podziałem ziemi, kiedy to gospodarze dostawali od dziedzica pole o wielkości dziewięciu mórg, pięciu i trzech. Nazwy *piątki* i *trójki* pojawiają się w dalszej części pracy.

- Góra Kasztelańska** – pole we wsi Spycimierz, n. lok.-dzierz. z czł. I od ap. *góra* i czł. II od ap. *kasztelan* ‘hist. urzędnik państwowy za Piastów’;
- Górne Pole** – pole we wsi Hipolitów, n. lok. z czł. I od przym. *górnny* i czł. II od ap. *pole*;
- Górskie** – pole we wsi Góry, n. top. od ap. *góra*;
- Góry** – pole we wsiach: Brzeziny i Roźniatów, n. top. od ap. *góra*;
- Góry Pęgowskie** – las we wsi Pęgów, n. lok. z czł. I od ap. *góra* i czł. II od n. wsi *Pęgów*;
- Grądziki** – pole we wsi Brzozówka, n. niejasna;
- Gulonka** – pole we wsi Brzozówka, n. metaf. od ap. *golonka*;
- Hektary** – pole we wsiach Człopy, Roźniatów, Stanisławów i Spycimierz, n. kult. od ap. *hektary*;
- Jeziórko** – pole we wsi Lekaszyn, n. top. od ap. *jezioro*;
- Kamieniolomy** – pole we wsi Roźniatów Kolonia, n. kult. od ap. *kamieniolomy*;
- Kazimierczakowe** – pole we wsi Wilamów, n. dzierz. od nazw. *Kazimierczak*;
- Klin** – pole we wsi Dąbrowa, n. metaf. od ap. *klin* ‘kawałek jakiejś powierzchni w kształcie klina’;
- Koło Cmentarza** – pole we wsi Wielenin Kolonia, n. lok. od ap. *cmentarz*;
- Koło Krzyża** – pole we wsi Wielenin Kolonia, n. lok. od ap. *krzyż*;
- Koło Kurników** – pole we wsi Wielenin Kolonia, n. lok. od ap. *kurnik*;
- Koło Ochockiego** – pole we wsi Dąbrowa, n. lok. od nazw. *Ochocki*;
- Koło Parku** – pole we wsi Czepów, n. lok. od ap. *park*;
- Koło Sklepu** – pole we wsi Zaborów, n. lok. od ap. *sklep*;
- Koło Szkoły** – pole we wsi Wielenin Kolonia, n. lok. od ap. *szkoła*;
- Kopiec** – pole we wsi Góry, n. top. od ap. *kopiec*;
- Kościelskie** – łąka we wsi Spycimierz, n. dzierz.-kult. od przym. *kościelny*;
- Krypa** – las we wsi Lekaszyn, n. kult. od ap. *krypa* ‘duża łódź rzeczna służąca do przewożenia różnych materiałów’;
- Krzewina** – łąka we wsi Lekaszyn, n. top. od ap. *krzewina* ‘gęsto rosnące krzaki, zarośla’;
- Książki** – pole we wsi Spycimierz Kolonia, n. metaf. od ap. *książka*;
- Księża Pola** – pole we wsi Wielenin Kolonia, n. lok.-dzierz. z czł. I od przym. *Księży* i czł. II od ap. *pole*;
- Kupne Lasy** – łąka we wsi Lekaszyn, n. kult. z czł. I od czas. *kupić* i czł. II od ap. *las*;
- Las Czepowski** – las we wsi Stanisławów, n. lok. z czł. I od ap. *las* i czł. II od n. wsi *Czepów*;
- Las Wieleniński** – las we wsi Wielenin Kolonia, n. lok. z czł. I od ap. *las* i czł. II od n. wsi *Wielenin*;
- Las Ziółków** – las we wsi Wilamów, n. dzierz. z czł. I od ap. *las* i czł. II od nazw. *Ziółkowski*;
- Lasówka** – las we wsi Skotniki, n. top. z form. -ówka od ap. *las*;
- Lecisowe** – łąka we wsi Spycimierz, n. niejasna;
- Lubieżnia** – las we wsi Spycimierz Kolonia, n. metaf. od przym. *lubieżny*;

- Łączka** – łąka we wsi Wilamów, n. top. od ap. *łąka*;
- Mała Krzewinka** – łąka we wsi Orzeszków, n. top. z czł. I od przym. *mały* i czł. II od ap. *krzewina*;
- Mały Las** – las we wsi Wielenin Kolonia, n. top. z czł. I od przym. *mały* i czł. II od ap. *las*;
- Mały Lasek** – las we wsi Czepów, n. top. z czł. I od przym. *mały* i czł. II z form. -ek od ap. *las*;
- Między Granicami** – pole we wsi Spycimierz Kolonia, n. lok.-kult. od ap. *granica*;
- Miśkiewiczowe** – pole we wsi Skotniki, n. dzierz. od nazw. *Miśkiewicz*;
- Mizerka** – las we wsi Spycimierz Kolonia, n. metaf. od przym. *mizerny*;
- Mokradła** – łąki we wsi Zieleń, n. top. od ap. *mokradło*;
- Morga** – pole we wsi Skotniki, n. kult. od ap. *morga* ‘dział ziemi’;
- Morgi** – pole we wsiach Góry, Brzozówka, Kuczki, Spycimierz, n. kult. od ap. *morga*;
- Murowińce** – pole we wsi Skotniki, n. kult. od czas. *murować*;
- Myszki** – pole we wsi Góry, n. dzierz. od im. *Myszko* = *Michał*;
- Na Białej Górcie** – pole we wsi Spycimierz, n. lok. z czł. I od przym. *biały* i czł. II od ap. *górką*;
- Na Czystym** – łąka we wsi Spycimierz Kolonia, n. lok. od przym. *czysty*;
- Na Dąbrowskim** – łąka we wsi Spycimierz Kolonia, n. lok.-dzierz. od nazw. *Dąbrowski*;
- Na Górach** – pole we wsi Pęgów, n. lok. od ap. *górką*;
- Na Górcie** – pole we wsi Lekaszyn, n. lok. od ap. *górką*;
- Na Krzyżówce** – pole we wsi Stanisławów, n. lok. od ap. *krzyżówka* ‘skrzyżowanie dróg’;
- Na Lennym** – łąka we wsi Spycimierz Kolonia, n. lok.-kult. od ap. *lenno*;
- Na Ogrodzie** – pole we wsi Pęgów, n. lok. od ap. *ogród*;
- Na Rabinowym** – pole we wsi Spycimierz Kolonia, n. lok.-dzierz. od nazw. *Rabin* ‘duchowny z judaizmu’;
- Nad Wartą** – łąka we wsi Spycimierz, n. lok. od n. rzeki *Warta*;
- Niwa** – pole we wsi Spycimierz i Lekaszyn, n. kult. od ap. *niwa* ‘poet. ziemia uprawna, pole’;
- Niwki** – pole we wsi Kuczki, n. kult. od ap. *niwa*;
- Nowakowe** – pole we wsi Zaborów, n. dzierz. od nazw. *Nowak*;
- Obok Lasu** – łąka we wsi Pęgów, n. lok. od ap. *las*;
- Odrzywoły** – pole we wsi Wola Przedmiejska, n. kult. od ap. *odrzywól* ‘miejsce, gdzie zabijano i obdzierano ze skóry woły’;
- Ogrody** – pole we wsiach Stanisławów, Kuczki i Góry, n. kult. od ap. *ogrody*;
- Olszynia** – pole we wsi Góry, n. top. od ap. *olszyna*;
- Osina** – pole we wsi Skotniki, n. top. od ap. *osina* ‘zagajnik, zarośla osiny’;
- Pagórki** – pole we wsi Wilamów, n. top. od ap. *górką*;
- Pańskie** – pole we wsi Kuczki, n. kult.-dzierz. od przym. *pański* ‘dawniej należało do pana, dziedzica’;

- Pastewnik** – łąka we wsi Lekaszyn, n. kult. od przym. *pastewny* ‘nadający się na paszę dla zwierząt’;
- Pastwiska** – łąka we wsiach Brzozówka i Człopy, n. kult. od ap. *pastwisko*;
- Patoki** – pole we wsi Kuczki, n. niejasna;
- Piachy** – pole we wsi Spycimierz Kolonia, n. top. od ap. *piach*;
- Piaski** – pole we wsi Człopy, n. top. od ap. *piasek*;
- Piątki** – pole we wsi Lekaszyn, n. kult. od liczeb. *pięć*;
- Piekarnia** – łąka we wsi Felicjanów, n. kult. od ap. *piekarnia*;
- Pierwszy Działek Do Czepowa** – pole we wsi Dąbrowa, n. lok.-kult. z czł. I od liczeb. *pierwszy*, czł. II od ap. *działka* i czł. III od n. wsi *Czepów*;
- Pierwszy Działek Do Kamieni** – pole we wsi Dąbrowa, n. lok.-kult. z czł. I od liczeb. *pierwszy*, czł. II od ap. *działka* i czł. III od ap. *kamienie*;
- Pierwszy Las** – las w Uniejowie, n. lok. z czł. I od liczeb. *pierwszy* i czł. II od ap. *las*;
- Pinki** – pole we wsi Brzeziny, n. kult. od ap. *pinek*;
- Po Grędzie** – pole we wsi Wielenin Kolonia, n. spadk. od nazw. *Gręda*;
- Po Łysiakach** – pole we wsi Brzozówka, n. spadk. od nazw. *Łysiak*;
- Po Miszczaku** – pole we wsi Brzozówka, n. spadk. od nazw. *Miszczak*;
- Po Szmajdach** – pole we wsi Brzozówka, n. spadk. od nazw. *Szmajda*;
- Po Witkowym** – pole we wsi Spycimierz Kolonia, n. spadk. od im. *Witek*;
- Po Żabińskim** – pole we wsi Wilamów, n. spadk. od nazw. *Żabiński*;
- Pod Białą Górką** – pole we wsi Góry, n. lok. z czł. I od przym. *biały* i czł. II od ap. *góra*;
- Pod Borem** – pole we wsi Wilamów, n. lok. od ap. *bór*;
- Pod Brzozówką** – łąka we wsi Lekaszyn, n. lok. od n. wsi *Brzozówka*;
- Pod Czepowem** – pole we wsi Stanisławów, n. lok. od n. wsi *Czepów*;
- Pod Kościołem** – pole we wsi Wielenin Kolonia, n. lok.-kult. od ap. *kościół*;
- Pod Kuczkami** – pole we wsi Góry, n. lok. od n. wsi *Kuczki*;
- Pod Lasem** – pole we wsiach: Brzeziny, Czepów i Góry, n. lok. od ap. *las*;
- Pod Myszkami** – pole we wsi Góry, n. lok. od ap. *myszki*;
- Pod Orzeszków** – pole we wsi Brzeziny, n. lok. od n. wsi *Orzeszków*;
- Pod Osiną** – łąka we wsi Wilamów, n. lok. od n. części wsi *Osina*;
- Pod Rzeką** – pole we wsi Góry, n. lok. od ap. *rzeka*;
- Pod Uniejowem** – pole we wsi Spycimierz, n. lok. od n. *Uniejów*;
- Pod Walem** – pole we wsi Spycimierz, n. lok. od ap. *wal*;
- Pod Wielenin** – pole we wsi Brzeziny, n. lok. od n. wsi *Wielenin*;
- Podlisiaje** – pole we wsi Góry, n. lok. od ap. *lis*;
- Podtamki** – pole we wsi Brzozówka, n. lok. od ap. *tama*;
- Pofolwarczne** – pole we wsi Wielenin Kolonia, n. kult. od ap. *folwark*;
- Pole pod Lasem** – pole we wsi Wielenin Kolonia, n. lok. z czł. I od ap. *pole* i czł. II od ap. *las*;
- Poleśne** – pole we wsi Wielenin Kolonia, n. kult. od ap. *las*;
- Poligon** – łąka we wsi Orzeszków, n. kult. od ap. *poligon*;
- Pomiędzy Drogami** – pole we wsi Góry, n. lok. od ap. *droga*;

- Poniemieckie** – łąka we wsi Spycimierz Kolonia, n. kult. od przym. *niemiecki*;
- Poręby** – pole we wsi Brzozówka, n. kult. od ap. *poręba* ‘miejsce, w którym wyrąbano las’;
- Preria** – łąka w mieście Uniejów, n. przeniesiona od ap. *preria*;
- Przed wał** – łąka we wsi Brzozówka, n. lok. od ap. *wał*;
- Przerośle** – pole we wsi Brzozówka, n. top. od czas. *przerosnąć*;
- Przy Remizie** – pole we wsi Wielenin Kolonia, n. lok.-kult. od ap. *remiza* «strazacka»;
- Przy Stawie** – pole we wsi Wilamów, n. lok. od ap. *staw*;
- Przydotki** – pole we wsi Góry, n. kult. od ap. *przydatki*, dawniej: *dotatki*;
- Przydziałki** – pole we wsi Kuczki, n. kult. od ap. *przydział*;
- Rakarnia** – pole we wsi Skotniki, n. top. od ap. *rak*;
- Rąbinia** – pole we wsi Spycimierz Kolonia, n. kult. od ap. *rąbać* ‘robić w czymś wręby’;
- Sagówka** – droga we wsi Wielenin Kolonia, n. kult.-lok. od ap. *sagówka* ‘droga na przełaj, przez pola’;
- Siepy** – las we wsi Spycimierz Kolonia, n. metaf. od czas. *siepać* ‘o tkan. strzepić się na brzegach’;
- Skarpa** – łąka we wsi Ostrowsko, n. top. od ap. *skarpa* ‘spadzista płaszczyna terenu’;
- Składy** – pole we wsi Ostrowsko, n. kult. od ap. *skład* ‘zbiór elementów, składników tworzących jakąś całość’;
- Sroczy Ogon** – pole we wsi Brzozówka, n. metaf. z czł. I od przym. *sroczy* i czł. II od ap. *ogon*;
- Szlachecki Las** – las we wsi Czepów, n. kult.-dzierż. z czł. I od przym. *szlachecki* i czł. II od ap. *las*;
- Szmajdowy Las** – las we wsi Wilamów, n. dzierż. z czł. I od nazw. *Szmajda* i czł. II od ap. *las*;
- Ścieżka** – droga we wsi Wieścice, n. kult. od ap. *ścieżka* ‘wąski pas ziemi wydeptany przez ludzi lub zwierzęta’;
- Średni Las** – las we wsi Brzozówka, n. top. z czł. I od przym. *średni* i czł. II od ap. *las*;
- Tomczewski Borek** – las we wsi Wilamów, n. dzierż. z czł. I od nazw. *Tomczak* i czł. II od ap. *borek*;
- Trójki** – pole we wsi Lekaszyn, n. kult. od liczeb. *trzy*;
- Trzymorgi** – pole we wsi Brzeziny, n. kult. od liczeb. *trzy* i ap. *morgi*;
- U Mostu** – pole we wsi Góry, n. lok. od ap. *most*;
- Ugola** – pole we wsi Kuczki, n. niejasna;
- Upiorowe** – pole we wsi Spycimierz Kolonia, n. metaf. od ap. *upiór*;
- Upust** – pole we wsi Lekaszyn, n. kult. od ap. *upust*;
- W Cichmianie** – las we wsi Czepów, n. lok. od n. wsi *Cichmiana*;
- W Placu** – pole we wsi Dąbrowa, n. lok. od ap. *plac*;
- Wielki Las** – las we wsi Rożniatów, n. top. z czł. I od przym. *wielki* i czł. II od ap. *las*;

- Wilamowskie** – łąka we wsi Brzozówka, n. dzierz. od n. wsi *Wilamów*;
- Wydyszyna** – pole we wsi Brzozówka, n. niejasna;
- Wydziorek** – łąka we wsi Spycimierz, n. kult. od czas. *wydzierać*;
- Wygony** – pole we wsi Brzozówka, n. kult. od ap. *wygon* ‘wspólne pastwisko gromadzkie’;
- Wypniochy** – pole we wsi Wola Przedmiejska, n. niejasna;
- Wyspy** – pole we wsi Człopy, n. top. od ap. *wyspa*;
- Wzgórek** – pole we wsi Zieleń, n. top. od ap. *wzgórze*;
- Za Cmentarzem** – pole we wsi Wilamów, n. lok. od ap. *cmentarz*;
- Za Czyżynkiem** – pole we wsi Wielenin Kolonia, n. lok. od ap. *czyżynek*;
- Za Dołami** – łąka we wsi Spycimierz Kolonia, n. lok. od ap. *dół*;
- Za Droga** – łąka we wsi Lekaszyn, n. lok. od ap. *Droga*;
- Za Kanalem** – pole we wsi Pęgów, n. lok. od ap. *kanal*;
- Za Kanalkiem** – pole we wsi Lekaszyn, n. lok. od ap. *kanal*;
- Za Lasem** – pole we wsi Góry, n. lok. od ap. *las*;
- Za Rowem** – łąka we wsi Spycimierz Kolonia, n. lok. od ap. *rów*;
- Za Rowkiem** – pole we wsi Lekaszyn, n. lok. od ap. *rów*;
- Za Rzeką** – łąka we wsi Pęgów, n. lok. od ap. *rzeka*;
- Za Sadem** – łąka we wsi Wieścice, n. lok. od ap. *sad*;
- Za Strugą** – łąka we wsi Spycimierz Kolonia, n. lok. od ap. *struga*;
- Za Szosą** – pole we wsi Brzeziny, n. lok. od ap. *szosa*;
- Za Ścieżką** – pole we wsi Dąbrowa, n. lok. od ap. *ścieżka*;
- Za Wał** – łąka we wsi Brzozówka, n. lok. od ap. *wał*;
- Za Walem** – pole we wsi Góry, n. lok. od ap. *wał*;
- Zagajnik** – las we wsi Spycimierz Kolonia, n. top. od ap. *zagajnik*;
- Zagony** – pole we wsi Spycimierz Kolonia, n. kult. od ap. *zagon* ‘długi, wąski pas ziemi’;
- Zagórzynka** – łąka we wsi Spycimierz, n. lok. od ap. *góra*;
- Zalesie** – las we wsi Ostrowsko, n. lok. od ap. *las*;
- Załuże** – pole we wsi Góry, n. lok. od ap. *lug* ‘mokradło, bagno, jezioro’;
- Zielona Wyspa** – łąka we wsi Orzeszków, n. kult. z czł. I od przym. *zielony* i czł. II od ap. *wyspa*;
- Żwirownia** – pole we wsi Rożniatów, n. kult. od ap. *żwirownia* ‘miejsce wydobycia żwiru’.

2. Obiekty wodne

- Babi Dół** – staw we wsi Spycimierz Kolonia, n. lok. z czł. I od przym. *babi* i czł. II od ap. *dół*;
- Bagno** – staw we wsi Wilamów, n. top. od ap. *bagno*;
- Bajoro** – staw we wsi Brzozówka, n. top. od ap. *bajoro*;
- Bajory** – stawy we wsi Skotniki, n. top. od ap. *bajoro*;
- Błocicho** – staw we wsi Kuczki, n. top. od ap. *bloto*;
- Błocicko** – staw we wsi Kuczki, n. top. od ap. *bloto*;

- Cegielnia** – staw we wsi Wielenin Kolonia, n. kult. od ap. *cegielnia* ‘wytwórnia cegły’;
- Ceramika** – staw we wsi Wielenin Kolonia, n. kult. od ap. *ceramika* ‘sztuka wyrabiania przedmiotów z gliny’;
- Cisia** – rzeka we wsi Pęgów, n. niejasna;
- Czarna Struga** – obiekt wodny we wsi Brzozówka, n. top. z czł. I od przym. *czarny* i czł. II od ap. *struga* ‘strumyk’;
- Doliska** – stawy we wsi Brzozówka, n. top. od ap. *dół*;
- Dolki** – staw we wsi Spycimierz, n. top. od ap. *dół*;
- Doly** – staw we wsi Wielenin, n. top. od ap. *dół*;
- Dół Pajora** – staw we wsi Lekaszyn, n. dzierz. z czł. I od ap. *dół* i czł. II od nazw. *Pajor*;
- Jeziorko** – staw we wsi Pęgów, n. top. od ap. *jeziorko*;
- Kaczy Dolek** – staw we wsi Wielenin Kolonia, n. metaf. z czł. I od przym. *kaczy* i czł. II od ap. *dół*;
- Kanał Niemiecki** – kanał we wsi Lekaszyn, n. dzierz.-kult. z czł. I od ap. *kanał* i czł. II od przym. *niemiecki*;
- Kanał Pruski** – kanał we wsi Lekaszyn, n. dzierz.-kult. z czł. I od ap. *kanał* i czł. II od przym. *pruski*;
- Kopalnia** – staw we wsi Wielenin Kolonia, n. kult. od ap. *kopalnia*;
- Matyska** – staw we wsi Człopy, n. dzierz. od nazw. *Matysiak*;
- Mazury** – stawy we wsi Roźniatów Kolonia, n. przeniesiona od nazwy pojezierza *Mazury*;
- Piachy** – staw w mieście Uniejów, top. od ap. *piachy*;
- Pisia** – rzeka we wsiach Wielenin, Pęgów, Zaborów, n. niejasna;
- Rowy** – staw we wsi Wilamów, n. kult. od ap. *rów*;
- Rozlewisko** – staw we wsi Wilamów, n. top. od ap. *rozlewisko*;
- Rzeczka** – rzeka we wsi Pęgów, n. top. od ap. *rzeka*;
- Sadzawka** – staw we wsi Kozanki Wielkie, n. top. od ap. *sadzawka*;
- Stara Rzeka** – odnoga rzeki we wsi Ostrowsko, n. kult. z czł. I od przym. *stary* i czł. II od ap. *rzeka*;
- Staw Arkadka** – staw we wsi Brzozówka, n. dzierz. od im. *Arkadiusz*;
- Staw Błażytków** – staw we wsi Stanisławów, n. dzierz. od nazw. *Błażytek*;
- Staw koło Pałacu** – staw we wsi Orzeszków, n. lok.-kult. od ap. *pałac*;
- Staw koło Sulikowskiego** – staw we wsi Roźniatów, n. lok. od nazw. *Sulikowski*;
- Staw Kosów** – staw we wsi Wilamów, n. dzierz. od nazw. *Kos*;
- Staw Michałowy** – staw we wsi Wilamów, n. dzierz. od im. *Michał*;
- Staw Strażacki** – staw we wsi Wilamów, n. dzierz.-kult. od ap. *straż* (por. *straż pożarna*);
- Struga** – rzeka we wsiach Człopy i Pęgów, n. top. od ap. *struga*;
- Strugi** – stawy w mieście Uniejów, n. top. od ap. *struga*;
- Szyjka** – odnoga rzeki we wsi Ostrowsko, n. metaf. od ap. *szyjka*;
- Torficho** – staw we wsi Góry, n. top. od ap. *torfowisko*;

Warta – rzeka płynąca przez Uniejów, Ostrowsko, Góry, Brzozówkę i Lekaszyn, n. top. od przym. *wartki*;

Wykopy – jezioro we wsi Brzozówka, n. kult. od ap. *Wykop*.

Omówienie słownika

W słowniku omówionych zostało 350 nazw. 110 z nich to ojkonimy (w tym 31 nazw wsi, pozostałe to części wiosek), 240 zaś to mikrotoponimy (w tym 200 nazw lądowych i 40 nazw wodnych). Poniższa tabela 1 prezentuje dokładne zróżnicowanie mikrotoponimów, dzieląc je na: pola, łąki, lasy, obiekty wodne i drogi.

Tabela 1. Zróżnicowanie mikrotoponimów w gminie Uniejów

Mikrotoponimy	Liczba	Udział %
Pola	125	52,1
Lasy	34	14,2
Obiekty wodne	40	16,6
Drogi	3	1,3
Łąki	38	15,8
RAZEM	240	100,0

Źródło: opracowanie własne.

Dominującymi mikrotoponimami w gminie Uniejów są nazwy pól (52,1%). Przyczyną tego jest duże rozdrobnienie gospodarstw. Ten stan rzeczy jednak powoli ulega zmianie, ponieważ rolnicy, którzy do tej pory prowadzili małe gospodarstwa rolne, rezygnują z nich na rzecz innej pracy zarobkowej, a ziemię wykupują bogaci gospodarze, którzy zajmują się rolnictwem na skalę przemysłową. Tak więc wraz z zanikiem małych pól odejdą też w zapomnienie ich nazwy.

Podobnie dzieje się też z łąkami, których jest coraz mniej w gminie Uniejów. Ziemia, która przez wiele lat leżała odłogiem, służąc jako pastwiska, teraz jest zagospodarowywana i tylko skrajnie bezużyteczne obszary pozostają nietknięte. Ludzie mieszkający na wsi nie trzymają już tyle zwierząt co dawniej, więc nie potrzebują miejsc do ich wypasania.

Dużą powierzchnię gminy zajmują lasy, które są rozczłonkowane na małe zagajniki. W prawie każdej wsi występuje jakiś obszar leśny.

Na terenie gminy Uniejów znajduje się też wiele obiektów wodnych. Od strony zachodniej dominująca jest rzeka Warta, która ma wiele odnóg i przy której powstają małe stawy i jeziora. Wiele obiektów wodnych (doły kopalniane) powstało również wskutek działalności odkrywkowej człowieka.

CHARAKTERYSTYKA JĘZYKOWA ZEBRANEGO MATERIAŁU (KLASYFIKACJA MOTYWACYJNO-SEMANTYCZNA)

Klasyfikacja semantyczna ojkonomów i mikrotoponimów jest w dużym stopniu zależna od ustalenia ich etymologii. Jednak „trudności analityczne związane ze stosowaniem w klasyfikacji nazw terenowych kryterium utrwalonej w nazwie motywacji semantycznej, są podstawą stanowiska, iż kryterium semantyczne winno ustąpić pierwszeństwa strukturalno-gramatycznemu”¹².

Poniższa klasyfikacja toponimów opiera się jednak na klasyfikacji Roberta Mrózka, który wskazuje przede wszystkim na motywacje semantyczne. Ścisłe klasyfikowanie tworów nazewniczych według jego kryteriów nie zawsze jest możliwe w sposób bezpośredni ze względu na nieznaną okoliczności genezy pojedynczych nazw. Zmusza to w wielu wypadkach do podejmowania prób rekonstrukcji danych motywacji¹³.

Motywacja topograficzna odwołuje się do warunków, charakteru i różnorodnych właściwości topograficznych i lokalizacyjnych obiektów. Wyróżniamy tu nazwy charakteryzujące i lokalizujące. Pierwsze są motywowane semantycznie właściwościami geomorfologicznymi i eksponują elementy naturalnej charakterystyki terenu. Mogą one wskazywać na: właściwości podłoża, gleby; wielkość, głębokość, wysokość obiektu; kształt obiektów (ukształtowanie terenu). Mogą odwoływać się do barwy czy też być związane z florą lub fauną. Nazwy lokalizujące zaś wskazują na położenie terenu. Wyróżniamy tu przede wszystkim prepozycyjne twory eliptyczne typu *Za Lasem*, *Pod Lasem*, *Do Lasu*, *Przy Lesie*, które są także uzupełniane prepozycyjnymi zestawieniami typu *Łąka za Lasem*, *Łąka pod Lasem* itp. Nazwy lokalizujące wskazują także na usytuowanie kierunkowe, np. *Las Wieleński*. Mogą też łączyć motywację topograficzno-lokalizacyjną z motywacją przynależnościową, np. nazwa łąki *Brzozowskie* (Brzozówka).

Motywacja kulturowa związana jest z szeroko pojętą sferą aktywności cywilizacyjno-gospodarczej człowieka oraz życiem społecznym i duchowym w różnych jego przejawach. Nazwy z motywacją kulturową różnicujemy na te z motywacją materialną i niematerialną. Nazwy z motywacją materialną związane są z kulturą rolną oraz leśną, ogrodnictwem, hodowlą zwierząt. Dotyczy to też urządzeń terenowych, komunikacyjnych, obronnych, a także budownictwa. Nazwy te mogą być motywowane różnymi przejawami działalności wytwórczej i przemysłowej. Do nazw z motywacją niematerialną zaliczamy te nazwy, które są związane ze stosunkami prawnowłasnościowymi oraz pozyskiwaniem i podziałem własności: *Dział*, *Granica*. Są to też te nazwy z cechami motywacyjnymi nawiązujące do „dawności” obiektów onimicznych.

Motywacja przynależnościowa (dzierzawcza) pokazuje stosunek posesywności. Dominują tu formacje z -ow-, -owsk-, -anka-, -ka-, -ec-, -owice-. Często

¹² Zob. M. Kornaszewski, *W sprawie klasyfikacji nazw terenowych. Uwagi i propozycje*, Onomastica 1986, XXX, s. 15.

¹³ R. Mrózek, *op. cit.*, s. 136.

motywacja przynależnościowa łączy się z motywacją lokalizacyjną, o czym była już mowa. Nazwy są motywowane imionami, nazwiskami lub przezwiskami i to właśnie jest ich podstawowy człon.

Motywacja metaforyczna według Roberta Mrózka nie może być oceniana jako równorzędna wobec motywacji topograficznej, kulturowej czy przynależnościowej. Stanowi ona tylko wzbogacający komponent semantycznych determinantów procesów nazwotwórczych. Poprzez różne typy skojarzeń pokazuje pozbawiony cech zobiektywizowanych w realnej rzeczywistości lokalnej mechanizm metafory nazewnictwa. Można wyróżnić tu nazwy anatomiczne, instrumentalne, osobowe. Ale także te nawiązujące do negatywnych właściwości użytkowych obiektu, np. *Mizerka*, *Bidaszew*. Należy pamiętać, że niektóre modele przesunięć semantycznych mają bardzo stary rodowód, np. *Klin* (kawałek pola w kształcie klina).

Motywacja sytuacyjno-okolicznościowa uwzględnia specyficzne sytuacje i okoliczności aktów nazwotwórczych. Jednak takie uwarunkowania można przypisać tylko nielicznym twórcom mikrotoponimicznym.

Zastosowano następujący model klasyfikacji:

1. Nazwy topograficzne
  - a. charakteryzujące:
    - motywowane właściwościami podłoża, gleby
    - ukazujące wielkość, kształt obiektów (ukształtowanie terenu)
    - odwołujące się do barwy
    - związane z florą
    - związane z fauną
  - b. lokalizujące
2. Nazwy kulturowe
  - a. z motywacją materialną:
    - związane z kulturą rolną, leśną, ogrodnictwem, hodowlą
    - związane z urządzeniami terenowymi, komunikacyjnymi oraz budownictwem (użytkowym i sakralnym)
    - związane z różnymi przejawami działalności przemysłowej człowieka
  - b. z motywacją niematerialną:
    - związane ze stosunkami prawnowłasnościowymi, pozyskiwaniem i podziałem własności
    - nawiązujące do „dawności” obiektów onimicznych
3. Nazwy dzierżawcze
4. Nazwy rodowe
5. Nazwy spadkowe
6. Nazwy metaforyczne
7. Nazwy lokalizująco-kulturowe
8. Nazwy kulturowo-dzierżawcze
9. Nazwy lokalizująco-dzierżawcze
10. Nazwy przeniesione

11. Nazwy dyferencyjne¹⁴

12. Nazwy niejasne.

Klasyfikacja motywacyjno-semantyczna ojkonimów

1. Nazwy topograficzne

a. charakteryzujące:

- motywowane właściwościami podłoża, gleby: Błota, Kamienna, Piachy;
- ukazujące wielkość, kształt obiektów (ukształtowanie terenu): Góra, Góry, Kozanki Wielkie, Mała Wieś, Mały Orzeszków, Ostrowsko, Wyspy;
- odwołujące się do barwy: Biała Górka, Zieleń;
- związane z florą: Brzeziny, Brzozówka, Dąbrowa, Kalinówka, Osina, Więzowiec, Wrzeście;
- związane z fauną: Gąsiorzy, Kaczka, Psiarki, Sowiniec, Żabieniec;

b. lokalizujące:

Brzeziny Kolonia, Kolonia pod Lasem, Kolonia Skotnicka, Kolonia Wilamów, Podleśna, Orzeszków Kolonia, Roźniatów Kolonia, Spycimierz Kolonia, Wielenin Kolonia;

2. Nazwy kulturowe

a. z motywacją materialną:

- związane z kulturą rolną, leśną, ogrodnictwem, hodowlą: Człopy, Ogrody, Poręby, Rudunki, Skotniki;
- związane z urządzeniami terenowymi, komunikacją, budownictwem (świeckim i sakralnym): Czekań, Czepów, Gajówka, Grodzisko, Kościelnica, Przewóz;
- związane z przejawami działalności przemysłowej człowieka: Kamieniołomy, Młynówka, Papiernia, Wiatraki;

b. z motywacją niematerialną:

- związane ze stosunkami prawnowłasnościowymi, pozyskiwaniem i podziałem ziemi: Komorniki, Morgi, Parcel, Posada, Wolica, Zagonki;
- nawiązujące do „dawności” obiektów onimicznych: Nowa Wieś;

3. Nazwy dzierżawcze

Aleksandrów, Felicjanów, Gorzew, Grabowa, Hipolitów, Jaszczurów, Ksawercin, Orzeszków, Roźniatów, Sołtyska, Spycimierz, Stanisławów, Ubyśław, Uniejów, Wilamów, Zaborów;

4. Nazwy dyferencyjne

Aleksandrówek, Bogumiłki, Człopki, Pęgówek, Wilamówek/Wilamówka, Skotnikówek;

5. Nazwy metaforyczne

Bidaszew, Boża Męka, Kozia Nóżka, Kuczki, Lubieźnia, Wieścice;

¹⁴ Nazwy dyferencyjne – podkreślające różnicę między bliskimi obiektami.

6. Nazwy lokalizująco-kulturowe
Czepów Dolny, Czepów Górny, Czepów Średni, Kolonia za SKRem, Pęgów Gąsiory, Pęgów Ładawy, Podgrodzisko, Wielenin Kolonia przy Szosie, Wola Przedmiejska;
7. Nazwy kulturowo-dzierżawcze
Budy Uniejowskie, Kasztelania, Kasztelanka, Kuczkowski Przewóz;
8. Nazwy lokalizująco-dzierżawcze
Łęg Baliński, Łęg Kościelny;
9. Nazwy przeniesione
Majorka, Rosyjka, Szwecja;
10. Nazwy niejasne
Lekaszyn, Ładawy, Pęgów, Sachalina, Wielenin;
11. Nazwy rodowe
Malcew/Malczew, Myszki.

Klasyfikacja motywacyjno-semantyczna mikrotoponimów

1. Nazwy topograficzne
  - a. charakteryzujące:
    - motywowane właściwościami podłoża, gleby: Bagno, Bajoro, Bajory, Błocicho, Błocicko, Błota, Dziury, Jeziorko, Jeziórko, Łączka, Mokradła, Piaczy, Piaski, Rozlewisko, Sadowka, Skarpa, Torficho;
    - ukazujące wielkość, kształt obiektów (ukształtowanie terenu): Doliska, Dołki, Doły, Duży Las, Duży Lasek, Góra, Górskie, Góry, Kopiec, Mała Krzewinka, Mały Las, Mały Lasek, Pagórki, Rzeczka, Struga, Strugi, Średni Las, Wielki Las, Wyspy, Wzgórek;
    - odwołujące się do barwy: Czarna Struga, Czarny Las;
    - związane z florą: Akacyjki, Borek, Bory, Brzezina, Brzózki, Busz, Gaik, Krzewina, Lasówka, Olszynia, Osina, Przerośle, Zagajnik;
    - związane z fauną: Rakarnia
  - b. lokalizujące:
Babi Dół, Do Kamieni, Do Rzeki, Do Ścieżki, Dolne Pole, Domańskie, Górne Pole, Góry Pęgowskie, Koło Cmentarza, Koło Krzyża, Koło Kurników, Koło Ochockiego, Koło Parku, Koło Sklepu, Koło Szkoły, Las Czepowski, Las Wieleński, Na Białej Górze, Na Czystym, Na Górach, Na Górze, Na Krzyżówce, Na Ogrodzie, Nad Wartą, Obok Lasu, Pierwszy Las, Pod Białą Górką, Pod Borem, Pod Brzozówką, Pod Czepowem, Pod Kuczkami, Pod Lasem, Pod Myszkami, Pod Orzeszków, Pod Osiną, Pod Rzeką, Pod Uniejowem, Pod Wałem, Pod Wielenin, Podlisiaje, Podtamki, Pole pod Lasem, Pomiędzy Drogami, Przed Wał, Przy Stawie, Staw koło Sulikowskiego, U mostu, W Cichmianie, W Placu, Za Cmentarzem, Za Czyżynkiem, Za Dołami, Za Drogą, Za Kanałem, Za Kanałkiem, Za Lasem, Za Rowem, Za Rowkiem, Za Rzeką, Za Sadem, Za Strugą, Za Szosą, Za Ścieżką, Za Wał, Za Wałem, Zagórzynka, Zalesie, Załuże;

2. Nazwy kulturowe
  - a. z motywacją materialną
    - związane z kulturą rolną, leśną, ogrodnictwem, hodowlą: Ogrody, Pastewnik, Pastwisko, Pinki, Poleśne, Poręby, Rąbinia, Upust, Wygony;
    - związane z urządzeniami terenowymi, komunikacją, budownictwem (świeckim i sakralnym): Autostrada, Krypa, Murowińce, Pofolwarczne, Rowy, Ścieżka;
    - związane z przejawami działalności przemysłowej człowieka: Cegielnia, Ceramika, Kamieniołomy, Kopalnia, Odrzywoły, Piekarnia, Poligon, Wykopy, Żwirownia;
  - b. z motywacją niematerialną
    - związane ze stosunkami prawno-własnościowymi, pozyskiwaniem i podziałem ziemi: Działki, Dziewiątki, Hektary, Kupne Lasy, Morga, Morgi, Niwa, Niwki, Piątki, Poniemieckie, Przydotki, Przydziałki, Składy, Trójki, Trzymorgi, Wydziorek, Zagony;
    - nawiązujące do „dawności” obiektów onimicznych: Stara Rzeka
3. Nazwy dzierżawcze

Andrzejczakowe, Borowskie, Braterski, Brzozowskie, Dół Pajora, Gadzinowski Borek, Las Ziółków, Galochowe, Góra Borowska, Kazimierzakowe, Matyska, Myszki, Staw Arkadka, Miśkiewiczowe, Nowakowe, Staw Błąztków, Staw Kosów, Szmajdowy Las, Tomczewski Borek, Wilamowskie;
4. Nazwy metaforyczne

Dziwka, Gulonka, Kaczy Dołek, Klin, Książki, Lubieżnia, Mizerka, Siepy, Sroczy Ogon, Szyjka, Upiorowe, Zielona Wyspa;
5. Nazwy lokalizująco-kulturowe

Działek pod Borem, Działek przy Gruszce, Między Granicami, Na lennym, Pierwszy Działek do Czepowa, Pierwszy Działek do Kamieni, Pod Kościołem, Przy Remizie.
Sagówka, Staw koło Pałacu;
6. Nazwy kulturowo-dzierżawcze

Kanał Niemiecki, Kanał Pruski, Kościelskie, Pańskie, Staw Strażacki, Szlachecki Las;
7. Nazwy lokalizacyjno-dzierżawcze

Góra Kasztelańska, Księżę Pola, Na Dąbrowskim, Na Rabinowym;
8. Nazwy spadkowe

Po Grędzie, Po Łysiakach, Po Miszczaku, Po Szmajdach, Po Witkowym, Po Żabińskim
9. Nazwy przeniesione

Getto, Mazury, Preria;
10. Nazwy niejasne

Bekinek, Budytyk, Cisia, Colstok/Colsztok, Foślandy, Gołaźnia, Lecisowe, Patoki, Pisia, Ugola, Wydyszyna, Wypniochy.

CECHY GWAROWE

Gmina Uniejów leży w centralnej Polsce, w północno-zachodniej części województwa łódzkiego. W omówionych powyżej ojko- i mikrotoponimach widoczne są cechy gwarowe dialektów: wielkopolskiego, mazowieckiego i małopolskiego. Ludność, która dostarczała informacji, na co dzień posługuje się gwarą, czyli mową danej okolicy kraju, różniącą się od innych gwar szeregiem cech gwarowych. Cecha gwarowa zaś to każda fonetyczna, fonologiczna, morfologiczna czy słownikowa właściwość mowy ludzkiej, która odróżnia daną gwarę od innych gwar.

Cechy gwarowe:

1. Asynchroniczna realizacja samogłosek nosowych (samogłoski nosowe *ą* i *ę* powstały w wyniku zaniku iloczasu na przełomie XV i XVI w.):

a. *ą* (stp. *ą* długie) → *ũ*N

Dũmbrova, Na Dũmbroskim;

b. *ę* (stp. *ą* krótkie) → *y*N

Po Gryńżie, Boża Myńka, Pyńguf, Porymby, Ks 'yńże Pole;

2. Występowanie dawnych kontynuantów głosek (wiąże się to z wydatniejszym udziałem warg; jest to maksymalne zwięźenie samogłosek dawniej długich):

stp. *ā* → *o* *z'ouek, Čorny;*

stp. *ō* → *ũ* *Rũżn'iatuf, Gũlonka;*

stp. *ē* → *y* *Do żyki;*

3. Podwyższenie artykulacji głosek przed głoskami półotwartymi:

*e*N → *y* *Pod Lasym, Koŭo Cmyntoża, Pod Borym, Pod Kośc'ouym;*

*o*N → *ũ* *Dũmańsk'ie, Kolũnia, Z'elũno Wyspa, Sročy Ūogũn;*

4. Labializacja nagłosowej głoski „*o*”

Ūogrody, Ūolšynia, Ūosina, Ūożeškuf, Sročy Ūogũn;

5. Brak oboczności *'ev* do *'ov* (w języku ogólnopolskim istniała tendencja zastępowania *'ev* przez *'ov*; kontynuant *'ev* upowszechnił się w centralnej Polsce; na Kaszubach i w zachodniej Wielkopolsce pozostała oboczność: *'ev* po miękkiej i *ov* po twardej).

Bidašev, Malcev;

6. Upraszczenie i osłabianie grup spółgłoskowych:

ersz/irsz = *erwsz* – *Piršy Las, Piršy z'ouek;*

-sk- = *owsk/ewsk* – *Tũmčesk'i Borek, Borosk'i, Bžozosk'i, Na Dũmbrosk'im;*

-dž = *-drz* – *Anžejčakove*

7. Wahanie w zakresie rodzaju: rodzaj męski/rodzaj żeński:

Vilamuvek/Vilamufka.

ZAKOŃCZENIE

Zebrany i opracowany materiał obejmuje 350 nazw, w tym 110 nazw miejscowych, 200 nazw terenowych i 40 nazw wodnych. Zaproponowane modele analizy opierają się przede wszystkim na klasyfikacjach Roberta Mrózka, które zostały dopasowane do potrzeb analizowanego materiału.

Wśród nazw miejscowych największą grupę stanowią struktury o motywacji topograficznej (33%), gdzie dominują nazwy charakteryzujące. Dalej lokują się twory o charakterze kulturowym (22%), następnie zaś nazwy dzierżawcze (15,5%). Pod względem formalnym ojkonimy cechują się dominacją tworów odapelatywnych jednoskładnikowych, w liczbie pojedynczej. Przyjmują one różne sufiksy, ale istnieją też nazwy bezsufiksalne. Sporą grupę stanowią też nazwy w liczbie mnogiej. Nazw odantroponimicznych jest stosunkowo mniej (13%). Przeważają te ze strukturą -ów/-ówek. Nazwy dwuskładnikowe to zestawienia: rzeczownika z rzeczownikiem lub z przymiotnikiem oraz przymiotnika z rzeczownikiem. Niewiele poświadczeń mają ojkonimy w postaci zrostów, znaleziono tylko dwa takie przypadki: *Podgrodzisko*, *Podleśna*. W obrębie zebranych ojkonimów rzadko pojawiają się wieloelementowe zestawienia. Wyróżniamy trzy takie nazwy, wszystkie zawierające wyrażenie przyimkowe: *Kolonia pod Lasem*, *Kolonia za SKRem*, *Wielenin Kolonia przy Szosie*.

Grupę nazw terenowych, zarówno lądowych, jak i wodnych, reprezentują w przeważającej mierze twory motywowane topograficznie (52%). Na drugim miejscu znajdują się nazwy kulturowe (wśród których wyróżniają się te związane ze stosunkami prawnowłasnościowymi, pozyskiwaniem i podziałem ziemi: *Hektary*, *Dziewiątki*, *Morgi*, *Działki*, *Przydziałki*, *Piątki*, *Trójki*). Nazwy dzierżawcze to tylko 7% wszystkich nazw. Odnoszą się one przede wszystkim do nazw pól, a w swojej podstawie nazwotwórczej mają głównie nazwiska właścicieli (*Po Mischczaku*, *Po Łysiakach*, *Po Żabińskim*). Pod względem strukturalnym mikrotoponimy odapelatywne stanowią 80% całości. Najwięcej jest tworów dwuskładnikowych, zwłaszcza tych, które łączą przyimek z rzeczownikiem w odpowiednim przypadku. dopełniacz łączy się z przyimkami: *u*, *do*, *koło*, *obok*; celownik z: *w*; biernik z: *pod*, *przed*, *za*; narzędnik z: *między*, *nad*, *pod*, *pomędzy*, *za*; miejscownik z: *na*, *przy*. Pozostałe nazwy dwuskładnikowe to zestawienia rzeczownika z przymiotnikiem i odwrotnie. Podobnie ma się sytuacja ze strukturami odantroponimicznymi, z tym że wydzielona jest tu jeszcze jedna grupa zestawień, mianowicie: rzeczownik + rzeczownik (*Staw Arkadka*, *Dół Pajora*, *Staw Kosów*). Występuje tu też 9 nazw o charakterze zrostów: *Podlisiaje*, *Podtamki*, *Pofolwarczne*, *Poleśne*, *Poniemieckie*, *Zagajnik*, *Zagórzynka*, *Zalesie*, *Zaluże*. Porównywalna jest liczba nazw jednoskładnikowych w liczbie mnogiej i pojedynczej. W grupie tych nazw więcej jest tworów odrzeczownikowych niż odprzymiotnikowych. Występują też mikrotoponimy wieloskładnikowe, które w swoim składzie mają proste wyrażenia przyimkowe: *Działek pod Borem*, *Działek przy Gruszcze*, *Pole pod Lasem*, *Staw koło Palacu*.

Wśród mikrotoponimów wyróżniamy też nazwy eliptyczne, czyli te pozbawione członów utożsamiających, jednak jest ich stosunkowo niewiele: *Pańskie*, *Kościelskie*, *Górskie*. Również niewiele jest nazw z przymiotnikowymi wykładnikami dyferencyjnymi, których głównym zadaniem jest identyfikacja bliskich sobie obiektów: *Duży Las – Mały Las*, *Duży Lasek – Mały Lasek* są to nazwy, w których człon odróżniający podkreśla wielkość obiektów; zaś w nazwach *Czepów Dolny – Czepów Górny – Czepów Średni* człon odróżniający wskazuje na położenie obiektów względem siebie.

Większość analizowanych nazw powstała na bazie motywacji topograficznej. Nazwy odzwierciedlają np. ukształtowanie terenu (*Budy* – ‘hałda, wybrzuszenie’, *Góry*, *Skarpa*) czy też charakter podłoża: *Piaski*, *Dziury*. Spora część jednostek nazewniczych wskazuje na podmokły charakter terenu (*Bagno*, *Bajoro*, *Blota*, *Mokradła*, *Sadzawka*). Wiele nazw mówi o sposobach adaptowania ziemi do uprawy roli, poprzez karczowanie lasu (*Rudunki*, *Poręby*, *Rąbinia*) lub wypalanie (*Gorzew*). Część nazw przynosi szereg informacji na temat potencjalnych właścicieli ziemskich. W ich strukturze obecna jest postać tzw. pana (*Pańskie*), księdza (*Księżę Pole*), sołtysa (*Sołtyska*). Swoje poświadczenie mają także nazwy nieistniejących już spółdzielni, jak np. SKR (*Kolonia za SKRem*). Do ciekawych nazw można zaliczyć nazwę *Boża Męka*. Dotyczy ona wierzeń mieszkańców wsi, a jest to nazwa urobiona od określenia przydrożnej kapliczki. W strukturze nazw obecne są również występujące na danym terenie gatunki zwierząt (*Gąsiory*, *Kaczka*, *Myszki*, *Psiarki*, *Sowiniec*, *Żabieniec*, *Rakarnia*) oraz roślin (*Brzeziny*, *Brzozówka*, *Dąbrowa*, *Grabowa*, *Kalinówka*, *Osina*, *Więzowiec*, *Wrzeście*). Cechą charakterystyczną jest to, że niewiele ononimów zawiera wiedzę na temat historii opisywanych terenów (*Kanał Pruski*, *Kanał Niemiecki*, *Ponemieckie*). Do interesujących zjawisk należy też występowanie u podstaw ononimów wybranych barw (*Czarny Las*, *Biała Górka*).

Zgromadzony i zanalizowany materiał w pełni oddaje słotwórcze, fonetyczne i leksykalne cechy gwarowe występujące w gminie Uniejów. Nie można powiedzieć, że słownik jest zamknięty, ponieważ nazw wciąż przybywa i na przestrzeni lat ulegają modyfikacji. Przedstawione nazwy dotyczą stanu współczesnego.

Bibliografia

- Brückner A., *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1993 (wyd. pierwsze Kraków 1927).
- Encyklopedia języka polskiego*, red. S. Urbańczyk, Ossolineum, Wrocław 1991.
- Górniewicz H., *Wstęp do onomastyki*, Skrypty uczelniane Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 1988.
- Jakus-Borkowa E., *Nazewnictwo polskie*, Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Powstańców Śląskich, Opole 1987.
- Kaleta Z., *Teoria nazw własnych*, [w:] *Polskie nazwy własne. Encyklopedia*, red. E. Rzetelska-Feleszko, Wydawnictwo IJP, Warszawa–Kraków 1998.
- Kornaszewski M., *W sprawie klasyfikacji nazw terenowych. Uwagi i propozycje*, „Onomastica” 1986, XXX, s. 5–15.

- Kucała M., *Co już jest, a co nie jest nazwą własną*, „Onomastica” 1967, XII, s. 153–161.
- Lubaś W., *Nazwy terenowe powiatów jasielskiego i krośnieńskiego*, cz. I: „Onomastica” 1964, VIII, s. 195–236; cz. II: „Onomastica” 1964, IX, s. 135–163.
- Mrózek R., *Nazwy terenowe*, [w:] *Polskie nazwy własne. Encyklopedia*, red. E. Rzetelska-Feleszko, Wydawnictwo IJP, Warszawa–Kraków 1998.
- Rzetelska-Feleszko E., *Nazwy miejscowe*, [w:] *Polskie nazwy własne. Encyklopedia*, red. E. Rzetelska-Feleszko, Wydawnictwo IJP, Warszawa–Kraków 1998.
- Słownik nazw własnych. Ortografia, wymowa, słotwórstwo i odmiana*, red. J. Grzenia, PWN, Warszawa 1998.
- Uniejowskie strony*, red. J. Szymczak, Łódź–Uniejów 2008.

PLACE-NAMES IN THE COMMUNE OF UNIEJÓW

Summary

This article examines the linguistic aspect of names of places, both inhabited and uninhabited, within Uniejów commune. In total, 350 objects have been described. Information was obtained mainly through direct interviews with residents of the localities and from written sources.

The article begins with explanations concerning proper names, toponyms and their classification model. It then presents a lexicon of all collected place names (oikonyms and microtoponyms) and discusses it, and provides a linguistic characterization of all the names according to the chosen classification model. The presented material can be useful in dialectological studies as many of the names have retained phonetic features specific to the local dialect. Names of geographical locations contained in this study are usually limited in range to single villages, in which they were created and transmitted from generation to generation or modified.

Słowa kluczowe: gmina Uniejów, nazwy miejscowe, gwara, toponimy

Key words: commune of Uniejów, names of places, local dialect, toponyms